

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4169/10
בג"ץ 4193/10
בג"ץ 4220/10
בג"ץ 4221/10
בג"ץ 4240/10
בג"ץ 4243/10

בפני :

כבוד הנשיאה ד' ביניש
כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופט ע' פוגלמן

העותרים בבג"ץ 4169/10 :

1. עו"ד יפתח כהן
2. עו"ד עמר שץ
3. עו"ד איתמר מן

העותרים בבג"ץ 4193/10 :

1. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
2. הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל
3. רופאים לזכויות אדם

העותרים בבג"ץ 4220/10 :

1. אלג'זירה סאטלייט נטוורק
2. עותמאן אלבחירי
3. עבאס נאסר
4. מחמד פאל
5. עלי סברי
6. אנדרי אבו-חליל
7. ג'מאל אל שיאל
8. ווסימה בן סלאח

העותר בג"ץ 4221 :

יקותיאל בן יעקב

העותרת בבג"ץ 4240/10 :

שורת הדין - Israel Law Center

העותרים בבג"ץ 4243/10 :

1. ארגון נפגעי הטרור - אלמגור
2. י.ש. - לוחם שייטת במיל'
3. ד.ב. - לוחם שייטת במיל' ואח שכול
4. פניאל קרישצמן
5. יקירה וזכריה קוממי
6. אביבה ורחמים קוממי
7. צילה רחמים
8. משה קינן
9. בריאנה ושמואל הילברג

- המשיבים בבג"ץ 4169/10 :
 1. שר הביטחון
 2. שר הפנים
 3. שר לביטחון פנים
- המשיבים בבג"ץ 4193/10 :
 1. שר הביטחון
 2. הפרקליט הצבאי הראשי
 3. שירות בתי הסוהר
 4. משטרת ישראל
 5. רשות ההגירה
- המשיבים בבג"ץ 4220/10 :
 1. צבא ההגנה לישראל
 2. שר הביטחון
 3. שר לביטחון פנים
- המשיבים בבג"ץ 4221/10 :
 1. משטרת ישראל
 2. שירות בתי הסוהר
 3. ממשלת ישראל
 4. שר הביטחון
 5. ראש הממשלה
- המשיבים בבג"ץ 4240/10 :
 1. היועץ המשפטי לממשלה
 2. ראש הממשלה
 3. השר לביטחון פנים
 4. שר הפנים
 5. משטרת ישראל
- המשיבים בבג"ץ 4243/10 :
 1. ראש הממשלה
 2. שר הפנים
 3. היועץ המשפטי לממשלה
 4. המפקח הכללי של משטרת ישראל

עתירות למתן צו על-תנאי

תאריך הישיבה : כ' בסיון התש"ע (02.06.10)

בשם העותרים בבג"ץ 4169/10 :
 עו"ד איתמר מן ; עו"ד יפתח כהן ; עו"ד עומר שץ

בשם העותרים בבג"ץ 4193/10 :
 עו"ד פאטמה אלעג'ו

בשם העותרים בבג"ץ 4220/10 :
 עו"ד זכי כמאל ; עו"ד כמאל זכי כמאל

בשם העותר בבג"ץ 4421/10 : בעצמו

בשם העותר בבג"ץ 4240/10 : עו"ד ניצנה דרשן-לייטנר

בשם העותרים בבג"ץ
4243/10 :

עו"ד שרון אבני ; עו"ד שירה גרינברג

בשם המשיבים : פרקליט המדינה משה לדור ; עו"ד אסנת מנדל ;
עו"ד דינה זילבר ; עו"ד הילה גרוני

פסק-דין

הנשיאה ד' ביניש:

1. נוכח שליטתו של ארגון ה"חמאס" ברצועת עזה, נקטה ישראל באמצעים שונים שנועדו למנוע גישה ישירה לרצועת עזה, ובהם הטלת סגר ימי על הרצועה, אשר על פי הצהרת המדינה נועד למנוע החדרת נשק ואמצעי לחימה לארגון ה"חמאס", אשר ביצע משך שנים פעולות של ירי וטרור לשטח ישראל לשם פגיעה באזרחים.

2. בשבועות האחרונים התפרסמו הודעות של ארגונים שונים, בהם ארגונים שהצהירו על עצמם כפועלים למטרות הומניטאריות, על כוונה לערוך משט של אוניות שלטענתם יועדו להעברת מצרכים וחומרים הנושאים אופי של סיוע הומניטארי לתושבי רצועת עזה. ישראל, מצידה, עשתה מאמצים למנוע את הגעת המשט לחופי עזה להפרת הסגר הימי בדרך זו. בין היתר, הציעה המדינה למארגני המשט לפרוק את הציוד שעל האוניות ולהעביר את המטען שהיה אמור להגיע באמצעותן ישירות לעזה דרך ישראל. הצעה זו נדחתה.

אור ליום 31 במאי התקברו מספר אוניות לחופי ישראל, למימוש תכנית המשט. על פי החלטת הדרג המדיני, נערך צה"ל לנקוט בצעדים למניעת כניסת האוניות לרצועת עזה כאמור. במסגרת פעולה שנועדה לעצור את האוניות, הונחתו חיילים על סיפון האוניה "מרמרה", האוניה הגדולה במשט. החיילים נתקלו בתגובה אלימה וקשה מצד משתתפי המשט שעל האוניה. החיילים הותקפו בסכינים, באלות ובמוטות ברזל. נעשו פעולות לחטיפת נשקם האישי ופגעו בהם באלימות. אחד החיילים אף הושלך מסיפון האוניה. החיילים נאלצו להגיב כדי להגן על חייהם, ולמרבית הצער, הסתיימה הפעולה, שלא כמצופה, בקורבנות בנפש – תשעה אנשים נהרגו ונפצעו חיילים ומשתתפים במשט. הפעולה הסתיימה בכך שהאוניות נעצרו, ונוסעיהן הורדו מהן ונעצרו בישראל.

3. עוד באותו בוקר, עם היוודע דבר תוצאות הפעולה, הוגשה לבית משפט זה העתירה בבג"ץ 4169/10 (להלן: העתירה הראשונה), שהעותרים בה היו ארבעה עורכי דין, שהיו למעשה עותרים ציבוריים. יצוין כי בפתח הדיון בפנינו הודיעו העותרים על בקשתו של עו"ד א' פלדמן, שהיה בין העותרים, כי שמו יימחק מהעתירה. העתירה ייחסה למדינת ישראל מעשים חמורים ובלתי חוקיים והסעד המבוקש בה היה סעד של הביאס קורפוס לשחרור כל העצורים. ניכר בעתירה שהוגשה בחיפזון, וכי למרות שהעותרים לא ידעו דבר על המתרחש, ללא היסוס מיהרו להטיל דופי חמור ביותר בפעילות כוחות צה"ל, תוך שימוש בלשון חריפה ובוטה שלא היה לה מקום. על אף האמור, כיוון שהסעד המבוקש היה שחרור עצורים, לא נדחתה העתירה על הסף באותו שלב, אלא נתבקשה תגובת המדינה עד ליום המחרת.

במהלך אותו יום ולמחרת, הוגשו לבית המשפט מספר עתירות נוספות. בבג"ץ 4193/10, שהוגש מטעם ארגון "עדאלה" וארגוני זכויות אדם נוספים, ביקשו העותרים לקבל פרטים המתייחסים לעצורים ולמקום הימצאם, וכן פרטים ביחס לפצועים ומידע על ההרוגים. אף עתירה זו הוגשה כעתירה ציבורית. עתירה נוספת (בג"ץ 4220/10), שהוגשה מטעם רשת הטלויזיה אל ג'זירה ובשם עיתונאים הפועלים מטעמה ואשר נעצרו באוניה. בעתירה זו נתבקש שחרורם של אנשי הרשת שהשתתפו במשט. ייאמר מיד כי במהלך הדיון שקיימנו התברר כי עתירה זו התייתרה, כיוון שהעותרים שוחררו בינתיים.

4. ביום 1.6.2010 פורסמה הודעת הממשלה כי כל משתתפי המשט הזרים יוחזרו ויוכלו לשוב לארצותיהם. לאחר הודעה זו הוגשו לבית משפט זה שלוש עתירות נוספות: בג"ץ 4221/10, שהוגש מטעם מר יקותיאל בן יעקב; בג"ץ 4240/10, שהוגש על ידי ארגון "שורת הדין"; ובג"ץ 4243/10 של ארגון נפגעי הטרור – אלמגור. בשלוש העתירות הסעד המבוקש היה מניעת שחרורם של משתתפי המשט הזרים, כשהטענה המרכזית היא, שמדובר באנשים שעברו עבירה הדרושים הן לחקירת העובדות והנסיבות שאפפו את האירוע והן להחלטה בדבר העמדה לדין.

נוכח טיבו של הסעד המבוקש, אשר התייחס לשאלת השחרור של מספר רב של עצורים, קיימנו את הדיון בדחיפות, ודנו בכל העתירות בצוותא בפני ההרכב באותה ישיבה, ובתוך יומיים מאז הגשת העתירה הראשונה.

5. לקראת הדיון הגישה המדינה תגובה בכתב. בתגובתה מחתה המדינה על תיאור האירועים בעתירה הראשונה והצביעה על סילוף העובדות בה. לגוף העניין התייחסה

המדינה לחוקיות הסגר הימי והפנתה לסעד חלופי המצוי בהוראות החוק הרלוונטיות בחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, ביחס למשתתפי המשט הזרים, ובהוראות החוק הרלוונטיות הנוגעות להליכים הפליליים של חקירה ומעצר ביחס לחשודים הישראלים שהשתתפו באירוע. בהמשך היום, סמוך למועד שמיעת העתירות, השלימה המדינה את הודעתה, והגישו החלטה המנוסחת בידי היועץ המשפטי לממשלה, בה נקבע כי ביום האירוע, ב- 31.5.2010, הורה היועץ המשפטי לממשלה על פתיחת חקירה בחשד לביצוע עבירות על סיפון האוניה "מרמרה", ובכללן, עבירות של תקיפה חמורה של חיילי צה"ל, הפרות סדר, סיכון חיי חיילים, חטיפת נשק וכיוצא באלה. עוד ציין היועץ המשפטי לממשלה כי למחרת היום התכנסה ועדת השרים לענייני בטחון לאומי וקיימה דיון ארוך וממצה בהיבטים הביטחוניים, מדיניים, משפטיים ואחרים של הפרשה. בסופו של הדיון המליץ בפניו הדרג המדיני הבכיר "לאפשר מיידית את הרחקתם של כל הזרים שהגיעו על המשט החשודים בביצוע עבירות פליליות. זאת, מטעמים מדיניים מובהקים הנוגעים ליחסי החוץ והביטחון של מדינת ישראל". בהחלטתו ציין היועץ המשפטי לממשלה כי קיים בעניין זה דיון עם פרקליט המדינה וגורמים בכירים נוספים במשרד המשפטים ובמשרדי הממשלה השונים, שבסיומו החליט, כאמור, לאפשר את הרחקתם המיידית מישראל של כל הזרים.

6. בעת הדיון בפנינו התייצב פרקליט המדינה משה לדור ועימו פרקליטות בכירות. יצוין כי בשל אופיו של ההליך שקיימנו, ביקשנו שלא לעסוק כלל בטענות הנוגעות לחוקיות הסגר הימי ואף לא בהתרחשות העובדתית באותו אירוע קשה, אשר מלוא פרטיו לא נפרשו בפנינו. כמו כן, לא התבררו בפנינו טענות הנוגעות למעצרים של ישראלים החשודים בביצוע עבירות תוך השתתפות במשט, שמקומן בדיונים פרטניים בהליכי המעצר הפלילי בפני בתי המשפט המוסמכים. הדיון התמקד בסעדים הדחופים המבוקשים הנוגעים להחזקת העצורים הזרים. פרקליט המדינה מסר כי כל הזרים המעוניינים בכך יכולים להשתחרר ממעצרים, ולמעשה, אלה שטרם עזבו את הארץ מצויים בדרכם לנמל התעופה. הפצוים אשר מצבם הרפואי אפשר זאת הוצאו גם הם לארצות מוצאם. ככל הנראה, שניים מן הפצוים נותרו בבתי החולים, כיוון שמצב בריאותם לא אפשר הטסתם לארצם. עוד מסר פרקליט המדינה כי שמות כל הפצוים נמסרו לקונסוליות הרלוונטיות, וביחס לאלה שבאו מארצות שאינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל, נמסרו הפרטים לצלב האדום. יצוין כי המדינה לא ראתה להיעתר לבקשה למסור את הפרטים המבוקשים בעניין זה לבאת-כוח ארגון "עדאלה", בהתחשב בכך שהפרטים נמסרו לגופים הרלוונטיים. עם זאת, עלתה האפשרות שאם תהיה פנייה קונקרטית מנומקת לקבלת פרטים ביחס לאחד הפצוים או הנפגעים, תבחן המדינה את האפשרות למסור לבאת-כוח ארגון "עדאלה" את הפרטים המבוקשים.

התברר עוד כי יתר הפרטים שביקש ארגון "עדאלה" ביחס למקום החזקתם של העצורים באו על פתרוןם. באת-כוח ארגון "עדאלה" העלתה טענות ביחס לאפשרות המפגש של העצורים עם עורכי דין. בעניין זה התקבל במהלך הדיון הרושם כי לא הייתה מגמה למנוע מפגש כאמור, ובפועל עצורים רבים הספיקו להיפגש עם עורכי דין. עקב הצורך לשחרר מאות אנשים במהירות, ייתכן כי לא לכל העצורים הייתה הזדמנות להיפגש עם עורך דין.

עמדת היועץ המשפטי לממשלה הביאה לכך שעיקר הסעד המבוקש בעתירה הראשונה התייתר. העותרים קיבלו, כמובן, את מבוקשם העיקרי עם ההחלטה על שחרור כל הזרים. במהלך הטיעונים, לאור תגובת פרקליט המדינה והערות בית המשפט, חזרו בהם העותרים בעתירה זו מהסגנון הבוטה והמשתלח שנקטו בו.

7. כאמור, שלוש מהעיתירות הופנו כנגד ההחלטה של היועץ המשפטי לממשלה לשחרר את העצורים הזרים. כל אחד מן העותרים טען בפנינו בהרחבה על חשיבות השארתם של העצורים בישראל לשם קיום חקירה ממצה בדבר האירועים החמורים שהתרחשו על האוניה, ובדבר הצורך למצות את הדין, או למצער, לחקור פרטים שיהיה בהם, לפי הטענה, כדי להוות טענות הגנה לחיילי צה"ל.

לא ראינו להתערב בהחלטתו של היועץ המשפטי לממשלה. ההחלטה על שחרורם של העצורים היא החלטה המצויה במתחם שיקול הדעת של היועץ המשפטי לממשלה. בית משפט זה קבע בשורה ארוכה של פסקי-דין כי היקף ההתערבות בשיקול הדעת של היועץ המשפטי לממשלה בכל הנוגע לחקירה או להעמדה לדין הינו מצומצם למקרים חריגים ויוצאי דופן. עקב אופיו המיוחד של האירוע והנסיבות הכרוכות בו, שיש לו, מלבד ההיבטים הפליליים, גם היבטים מדיניים הנוגעים ליחסי החוץ של המדינה, רשאי היה היועץ המשפטי לממשלה להביא בגדר שיקוליו היבטים אלה. ההתפתחויות שחלו בזירה הבינלאומית בפרשה זו מצביעות על רגישות מדינית מיוחדת הקיימת בכל הנוגע לטיפול של גורמי האכיפה במשתתפי המשט. היועץ המשפטי לממשלה ציין כי נועץ בכל הגורמים הממשלתיים הקשורים להיבטים מדיניים אלה, ולאחר שהביא בחשבון את העובדה כי נהרגו תשעה ממשתתפי המשט ונפצעו כמה עשרות, הגיע למסקנה כי האינטרסים הציבוריים, המדיניים והביטחוניים גוברים על האינטרסים של האכיפה הפלילית. לא מצאנו בהחלטה זו, אשר נומקה כאמור, ובשיקולים שעמדו ביסודה, עילה להתערבותנו.

אשר-על-כן, לאחר ששוכנענו שהסעדים העיקריים המבוקשים בחלק מן העתירות התייתרו, ובהיעדר עילה להתערב בהחלטת היועץ המשפטי לממשלה, החלטנו לדחות את העתירות.

ניתן היום, כ' בסיון התש"ע (2.6.2010).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ה נ ש י א ה